

WYMAGANIA EDUKACYJNE Z WOS-u
DLA KLASY VIII

Wiedza o społeczeństwie to przedmiot interdyscyplinarny korzystający w szkole podstawowej z dorobku nauk społecznych (socjologii, nauk o polityce i elementów: nauk o poznaniu i komunikacji społecznej, psychologii, ekonomii i nauk prawnych) oraz elementów nauk humanistycznych (kulturoznawstwa i etnologii).

Przedmiot bazuje także na wiedzy i umiejętnościach uczniów z zakresu języka polskiego, historii i geografii.

Wymagania edukacyjne przedmiotu zostały sformułowane dla następujących obszarów: wiedza i rozumienie; wykorzystanie i tworzenie informacji; rozumienie siebie; rozpoznawanie i rozwiązywanie problemów; komunikowanie i współdziałanie.

DZIAŁ I. CZŁOWIEK, GRUPY SPOŁECZNE, RODZINA

Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
- Potrafi wymienić czynniki, które kształtują człowieka jako jednostkę. - Wie, czym się zajmuje przedmiot wiedza o społeczeństwie. - Wymienia najważniejsze potrzeby człowieka. - Wymienia kilka przykładów ról społecznych, które odgrywa. - Wie, czym są zbiorowości społeczne, społeczeństwo - Wie, czym są normy społeczne - Wie, jaką rolę w społeczeństwie odgrywa rodzina. - Wyjaśnia czym jest gospodarstwo domowe - Potrafi poprawnie określić najważniejsze wydatki i dochody gospodarstwa domowego.	- Potrafi wskazać przykłady potrzeb pierwotnych – biologicznych oraz wtórnych – psychicznych i społecznych. - Wyjaśnia pojęcie socjalizacja. - Wie, czym są grupy społeczne (podaje przykłady grup społecznych, do których należy). - Dokonuje podziału grup społecznych na formalne i nieformalne, pierwotne i wtórne, duże i małe. - Opisuje rodzinę jako grupę społeczną. - Wie, czym są rodziny dwupokoleniowe i wielopokoleniowe; rozumie, na czym polega rola rodziców i osób starszych. - Zna i rozumie zasady racjonalnego gospodarowania budżetem domowym. - Rozumie pojęcie deficyt budżetowy i wie, jak unikać deficytu budżetowego.	- Potrafi wymienić akty prawne, które opisują rodzinę. - Omawia prawa i obowiązki rodziców i dzieci. - Umie wyjaśnić rolę i znaczenie gospodarstwa domowego w gospodarce państwa. - Potrafi zaplanować i rozpisać zrównoważony budżet. - Wymienia elementy osobowości człowieka. - Zna znaczenie słowa asertywność. - Wie, jak przygotować samodzielnie prezentację i publicznie ją przedstawić. - Charakteryzuje człowieka jako istotę społeczną i podaje stosowne przykłady. - Wymienia różne rodzaje więzi społecznych. - Wie, jaką funkcję pełnią role społeczne. - Przy pomocy nauczyciela potrafi pracować z tekstem źródłowym, materiałem audiowizualnym i innymi źródłami	- Charakteryzuje wybrane zbiorowości społeczne. - Potrafi określić rolę zbiorowości w życiu społecznym. - Charakteryzuje potrzeby ludzkie z uwzględnieniem ich podziału. - Wyjaśnia, jaką funkcję pełni społeczeństwo w procesie socjalizacji. - Charakteryzuje różne rodzaje więzi społecznych. - Potrafi wskazać, jak poszczególne grupy wpływają na odgrywane przez nas role społeczne. - Wymienia i opisuje podstawowe funkcje pełnione przez rodzinę. - Analizuje wartości ważne dla rodziny. - Opisuje prawa i obowiązki rodziców i dzieci. - porównuje cechy współczesnych rodzin. - Potrafi sam pracować z tekstem źródłowym, materiałem audiowizualnym i innymi źródłami	- Opisuje rolę więzi społecznych w budowaniu relacji społecznych. - Opisuje człowieka jako istotę społeczną, używając poznanych pojęć. - Charakteryzuje różne grupy społeczne, wskazując ich specyficzne cechy. - Określa, jaką rolę odgrywają różne grupy społeczne. - Przytacza przykłady konfliktu ról społecznych - Analizuje wpływ, jaki rodzina wywiera na dzieci. - Tworzy prosty budżet domowy - Wie, jak przygotować samodzielnie prezentację i publicznie ją przedstawić.

DZIAŁ II. SPOŁECZNOŚĆ SZKOLNA, LOKALNA I REGIONALNA

Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
- Opisuje życie społeczności szkolnej. - Zna prawa i obowiązki ucznia. - Wyjaśnia, czym są mała ojczyzna i region. - Znajduje podstawowe informacje na temat swojej gminy i swojego regionu. - Wyjaśnia czym jest samorząd - Wymienia rodzaje samorządów w Polsce - Podaje nazwę gminy, powiatu, województwa w którym mieszka - Wymienia problemy społeczności lokalnej.	- Wskazuje najważniejsze prawa, jakie ma samorząd szkolny. - Zna prawa i obowiązki pracowników szkoły. - Zna instytucje zajmujące się ochroną praw ucznia. - Wymienia organy samorządowe wybierane przez obywateli. - Wymienia najważniejsze zadania organów samorządowych. - Wymienia organy stanowiące i wykonawcze w gminie (mieście/dzielnicy); powiecie i województwie. - Wie, czym są młodzieżowe rady miast i gmin.	- Wie, czym jest samorządność, podaje przykłady rodzajów samorządów. - Podaje najważniejsze zasady wyboru samorządu szkolnego. - Wymienia akty prawa szkolnego, w których zapisane są jego prawa. - Wskazuje, w jaki sposób władze centralne mogą wpływać na decyzje władz samorządowych. - Wymienia najważniejsze zadania organów samorządowych. - Potrafi wyjaśnić, czym jest budżet obywatelski. - Przy pomocy nauczyciela potrafi pracować z tekstem źródłowym, materiałem audiowizualnym i innymi źródłami	- Wskazuje, co najmniej kilka ważnych funkcji, które pełni szkoła. - Podaje, jaką rolę w życiu społeczności szkolnej odgrywa samorząd. - Charakteryzuje działania samorządu uczniowskiego. - Charakteryzuje czynniki kształtujące odrębność lokalną i regionalną. - Opisuje kompetencje władz centralnych wobec samorządu. - Wskazuje w których urzędach można załatwić wybrane sprawy. - Przedstawia możliwości załatwienia spraw przez e-urząd. - Potrafi wypełnić wniosek o wydanie dowodu osobistego. - Potrafi napisać list do radnego ze swojego okręgu zamieszkania - Opisuje różne formy wpływania przez obywateli na decyzje władz samorządowych. - Potrafi sam pracować z tekstem źródłowym, materiałem audiowizualnym i innymi źródłami	- Uzasadnia znaczenie samorządności w państwie. - Opisuje swoją małą ojczyznę, uwzględniając więzi lokalne. - Wymienia tradycje i obyczaje swojej społeczności regionalnej. - Przygotowuje projekt na temat miejsca swojego zamieszkania - Przedstawia rolę i znaczenie rad młodzieżowych miast i gmin. - Zna i opisuje procedury związane z wprowadzeniem budżetu obywatelskiego.

DZIAŁ III. WSPÓLNOTY NARODOWE, ETNICZNE I OBYWATELSKIE

Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
- Odróżnia mniejszości narodowe od mniejszości etnicznych. - Wskazuje różnice pomiędzy migracją a uchodźstwem. - Wie, co znaczy pojęcie <i>ojczyzna</i>. - Wymienia i opisuje polskie symbole narodowe. - Wymienia cnoty obywatelskie. - Opisuje, czym jest społeczeństwo obywatelskie. - Wyjaśnia na czym polega wolontariat. - Wie czym są organizacje pożytku publicznego. - Wie czym jest etyka. - Wymienia przykłady łamania zasad etycznych w życiu publicznym.	- Wie czym różni się narodowość od obywatelstwa. - Wymienia mniejszości narodowe i etniczne żyjące obecnie w Polsce. - Wyjaśnia, co to jest Polonia. - Podaje przekłady zachowań patriotycznych. - Opisuje cechy dobrego obywatela. - Podaje przykłady organizacji i akcji społecznych skupiających młodych ludzi.	- Zna obowiązki obywatelskie zapisane w <i>Konstytucji RP</i>. - Wymienia prawa przysługujące mniejszościom. - Wymienia postawy sprzeczne z patriotyzmem. - Wskazuje działania, które podejmuje społeczeństwo obywatelskie. - Potrafi wyjaśnić pojęcia: <i>mobbing, lobbying, nepotyzm, korupcja</i>.i podaje sytuacje kiedy można je zaobserwować - Przy pomocy nauczyciela potrafi pracować z tekstem źródłowym, materiałem audiowizualnym i innymi źródłami	- Potrafi opisać więzi obywatelskie i tożsamość narodową. - Charakteryzuje mniejszości narodowe i etniczne mieszkające w Polsce. - Określa miejsca zamieszkania mniejszości w Polsce (praca z mapą) - Wyjaśnia, dlaczego mniejszościom przysługują odrębne prawa. - Przedstawia zjawiska migracji i uchodźstwa we współczesnym świecie. - Wyjaśnia, odwołując się do różnych przykładów, czym jest patriotyzm. - Wskazuje różnice między patriotyzmem a nacjonalizmem, szowinizmem, ksenofobią. - Wymienia najważniejsze cechy społeczeństwa obywatelskiego. - Opisuje aktywność społeczną Polaków. - Opisuje różnorodne formy działalności młodych osób. - Potrafi sam pracować z tekstem źródłowym, materiałem audiowizualnym i innymi źródłami	- Potrafi opisać, czym jest postawa obywatelska, odnosząc się do obowiązków zapisanych w polskiej konstytucji. - Wymienia grupę posługującą się językiem regionalnym. - Wskazuje przyczyny migracji i uchodźstwa. - Opisuje w jaki sposób Polacy żyjący za granicą podtrzymują swoją więź z ojczyzną. - Wymienia czynniki, które łączy ludzi z ojczyzną (wymienia je i potrafi uzasadnić dlaczego są ważne) - Opisuje różne formy aktywności społecznej. - Wyjaśnia jak można realizować konstytucyjną zasadę pomocniczości. - Dokonuje oceny działań społecznych adresowanych do młodych osób. - Tworzy projekty edukacyjne

DZIAŁ IV. USTRÓJ DEMOKRATYCZNY RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
• Wie, czym jest państwo. • Zna najważniejsze cechy państwa. • Wymienia współczesne ustroje polityczne • Wie, czym jest demokracja bezpośrednia i demokracja pośrednia (przedstawicielska). • Wie, czym jest preambuła. • Wie czym jest zasada pluralizmu politycznego. • Potrafi wskazać różnice pomiędzy partią polityczną a inną organizacją społeczną. • Wyjaśnia pojęcie demokracji przedstawicielskiej. • Wymienia cechy demokratycznych wyborów. • Wie, czym jest republikańska forma rządów. • Potrafi wskazać, kto sprawuje w Polsce władzę wykonawczą. • Wyjaśnia zasadę państwa prawa.	• Wymienia podstawowe funkcje państwa. • Wskazuje wewnętrzne i zewnętrzne funkcje państwa. • Wymienia najważniejsze zasady demokracji. • Wie, czym jest referendum (podaje przykłady spraw, które mogą być poddawane pod referendum) • Wymienia najważniejsze szczególne cechy konstytucji. • Wie, jaka jest rola Trybunału Konstytucyjnego i Trybunału Stanu . • Potrafi opisać system monopartyjny, dwupartyjny i wielopartyjny. • Wyjaśnia pojęcie koalicji rządowej. • Wie, czym jest czynne i bierne prawo wyborcze. • Wie, jak są przeprowadzane w Polsce wybory prezydenckie. • Odszukuje i opracowuje informację o aktualnie urzędującym prezydencie. • Zan strukturę sądownictwa powszechnego.	• Wyjaśnia zasadę trójpodziału władzy. • Wymienia najważniejsze zasady ustrojowe zapisane w konstytucji. • Wyjaśnia pojęcie <i>opozycja</i>. • Wymienia najważniejsze instytucje sejmu i senatu, skład sejmu i senatu, • Potrafi wymienić kilka kompetencji sejmu i senatu. • Podaje imię i nazwisko urzędującego prezesa Rady Ministrów, Marszałków Sejmu i Senatu, Prezydenta RP • Podaje przykłady kompetencji prezydenta. • Wyjaśnia zasady: niezależności, niezawisłości oraz dwuinstancyjności. • Przy pomocy nauczyciela potrafi pracować z tekstem źródłowym, materiałem audiowizualnym i innymi źródłami	• Opisuje najważniejsze cechy państwa. • Opisuje, czym jest demokracja pośrednia i bezpośrednia, podaje przykłady stosowania tych zasad. • Charakteryzuje szczególne cechy konstytucji. • Podaje przykłady spraw, którymi może zająć się Trybunał Konstytucyjny. • Wymienia funkcje partii politycznych. • Potrafi wskazać różnice pomiędzy różnymi systemami partyjnymi. • Wymienia najważniejszy cele partii prawicowych, centrowych i lewicowych. • Opisuje cechy demokratycznych wyborów. • Opisuje wskazaną funkcję parlamentu. • omawia proces tworzenia ustawy • Opisuje, jak wyłaniany jest rząd. • Przedstawia kompetencje Rady Ministrów. • Wie, czym zajmują się sądy powszechne i trybunały. • Potrafi sam pracować z tekstem źródłowym, materiałem audiowizualnym i innymi źródłami	• potrafi wymienić nazwy partii ze sceny politycznej w państwie polskim • Potrafi podzielić partie zasiadające w sejmie, wskazując partie prawicowe centrowe i lewicowe. • Analizuje teść preambuły <i>Konstytucji RP</i> i wskazuje najważniejsze wartości do, których się odwołuje. • Wyjaśnia, dlaczego wybory są elementem demokracji pośredniej, czyli przedstawicielskiej. • Potrafi wyjaśnić pojęcia: <i>rząd większościowy</i> i <i>rząd mniejszościowy</i>. • Opisuje, jak działa polski parlament. • Wie, na czym polega dualizm władzy wykonawczej w RP. • Opisuje, jak działają organy wymiaru sprawiedliwości.

DZIAŁ V. ŚWIAT, EUROPA

Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
- Wie, czym jest polityka zagraniczna i wymienia kierunki polskiej polityki zagranicznej. - Wskazuje przyczyny powstania Unii Europejskiej. - Wymienia ogólne cele UE. - Wyjaśnia, czym jest zjawisko globalizacji. - Odczytuje z mapy nazwy państw członkowskich NATO, UE	- Wymienia cele i przejawy działania Organizacji Narodów Zjednoczonych. - Wskazuje cele i różne formy działalności Organizacji Paktu Północnoatlantyckiego. - Wymienia ogólne cele UE, jej instytucje - Zna i wyjaśnia pojęcia : terroryzm, fundamentalizm religijny - Zna przykłady ludobójstwa we współczesnym świecie	- Wymienia państwa należące do NATO. - Przedstawia działalność Polski w ONZ, Unii Europejskiej i NATO. - Potrafi wymienić państwa członkowskie UE. - Wymienia najważniejsze instytucje UE. - Wymienia podstawowe prawa obywateli Unii Europejskiej. - Opisuje najważniejsze organy NATO i ONZ. - Wymienia problemy ekonomiczne i demograficzne świata. - Wymienia problemy związane ze środowiskiem naturalnym i chorobami. - Tłumaczy na czym polega pomoc humanitarna - Przy pomocy nauczyciela potrafi pracować z tekstem źródłowym, materiałem audiowizualnym i innymi źródłami	- Opisuje najważniejsze kierunki polityki zagranicznej: suwerenność współpraca w organizacjach międzynarodowych, polityka regionalna, polityka wschodnia. - Określa okoliczności powstania ONZ, NATO, UE - Opisuje korzyści z członkostwa w UE dla gospodarki oraz społeczeństwa, ze szczególnym uwzględnieniem ludzi młodych. - Podaje przykłady programów finansowanych z UE. - Charakteryzuje globalne problemy ekonomiczne i demograficzne. - Znajduje i opracowuje informacje o konfliktach toczących się na świecie. - Charakteryzuje problemy związane ze środowiskiem naturalnym i chorobami. - Opisuje zjawisko terroryzmu. - Potrafi sam pracować z tekstem źródłowym, materiałem audiowizualnym i innymi źródłami	- Wymienia przykłady misji wojskowych ONZ i NATO. - Wymienia i opisuje organizacje wyspecjalizowane działające w ramach ONZ. - Na podstawie szczegółowych celów wskazuje główne kierunki rozwoju UE. - Przedstawia propozycje działań w kierunku rozwiązania problemów współczesnego świata. - Przygotowuje projekty edukacyjne na wybrany temat - Wyjaśnia jaką rolę odgrywa NATO w polityce obronnej państwa polskiego - Wraz z zespołem opracowuje projekt ze sposobem zakończenia jednego ze współczesnych konfliktów zbrojnych (przedstawia trafne argumenty)

DZIAŁ VI. PRAWA CZŁOWIEKA, NIELETNI WOBEC PRAWA

Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
- Wymienia najważniejsze cechy praw człowieka. - Tłumaczy czym są prawa człowieka, wymienia kategorie praw człowieka - Podaje przykłady łamania praw dziecka, praw człowieka - Wymienia różne systemy ochrony praw człowieka. - Zna najważniejsze zadania policji i służb porządkowych. - Wie, na czym polega przymus bezpośredni. - Opisuje, czym jest przemoc rówieśnicza. - Wskazuje, które rodzaje przemocy rówieśniczej są zaliczane do przestępstw, a które – do wykroczeń.	- Uzasadnia, dlaczego prawa człowieka są niezbywalne, nienaruszalne, powszechne - Zna podstawowe prawa i wolności zapisane w konstytucji RP - Wie, jaką rolę w ochronie praw człowieka pełni Rzecznik Praw Obywatelskich. - Opowiada o zagrożeniach obecnych w środowisku sieciowym - Wymienia rodzaje cyberprzemocy - Potrafi wymienić różne typy przestępstw. - Wie, jaki sąd rozpatruje sprawy nieletnich. - Wie, kiedy powstała <i>Powszechna Deklaracja Praw Człowieka</i> i jakie są jej główne założenia	- Wymienia najważniejsze dokumenty, które tworzą międzynarodowy system ochrony praw człowieka (z pomocą nauczyciela potrafi przeanalizować ich treść) - Wymienia ogólne zasady dotyczące praw i wolności zapisanych w polskiej konstytucji. - Wymienia różne formy uczestniczenia obywateli w życiu publicznym. - Wymienia najważniejsze elementy systemu praw człowieka w Polsce. - Wymienia organizacje pozarządowe działające na rzecz ochrony praw człowieka. - Opisuje działania Rzecznika Praw Dziecka. - Przygotowuje plakaty przestrzegające przed zagrożeniami w sieci - Wymienia prawa, które przysługują nieletniemu, który został zatrzymany przez policję. - Przy pomocy nauczyciela potrafi pracować z tekstem źródłowym, materiałem audiowizualnym i innymi źródłami	- Wskazuje na różnice pomiędzy prawami a wolnościami. - Potrafi wskazać granice wolności i zakres praw gwarantowany przez państwo. - Opisuje najważniejsze funkcje Rzecznika Praw Obywatelskich. - Opisuje działania organizacji pozarządowych na rzecz ochrony praw człowieka. - Opisuje wybrane prawa zapisane w <i>Konwencji o prawach dziecka</i>. - Uzasadnia potrzebę istnienia międzynarodowego systemu ochrony praw człowieka - Podaje przykłady sytuacji, w których policja może korzystać ze swoich uprawnień. - Wskazuje różnice pomiędzy wykroczeniem, występkiem a zbrodnią. - Wymienia środki, które może zastosować sąd wobec nieletniego. - Potrafi sam pracować z tekstem źródłowym, materiałem audiowizualnym i innymi źródłami	- Podaje przykłady naruszania praw człowieka we współczesnym świecie - Uzasadnia, że wolności i prawa są konieczne dla funkcjonowania demokracji - Potrafi korzystać ze różnych źródeł medialnych analizując przypadki łamania praw człowieka - Wymienia najważniejsze zadania międzynarodowego systemu ochrony praw człowieka. - Przygotowuje prezentacje na temat wybranej organizacji zajmującej się ochroną praw człowieka - Potrafi wymienić i scharakteryzować wybrane prawa osobiste i polityczne zapisane w <i>Konstytucji RP</i>. - Wymienia instytucje, które zajmują się ochroną praw człowieka w systemie uniwersalnym, regionalnym i krajowym. - Opisuje, na jakich zasadach nieletni odpowiadają za czyny karalne w zależności od wieku.

DZIAŁ VII. W ŚWIECIE MEDIÓW I INFORMACJI

Ocena dopuszczająca Uczeń:	Ocena dostateczna Uczeń:	Ocena dobra Uczeń:	Ocena bardzo dobra Uczeń:	Ocena celująca Uczeń:
• Wie, czym są środki masowego przekazu, opinia publiczna • Odnajduje w mediach informacje na wskazany temat i przy pomocy nauczyciela analizuje je. • Wie, czym jest reklama społeczna. • Wie czym jest cyberprzestrzeń.	• Wymienia różne rodzaje mediów, dzieląc je na: pisane, audiowizualne i interaktywne. • Odróżnia fakty od opinii i komentarzy. • Wyjaśnia pojęcia: <i>społeczeństwo informacyjne i globalna wioska</i>. • Odszukuje w internecie komunikaty z badań opinii publicznej. • Wymienia zasady bezpieczeństwa w sieci.	• Wymienia funkcje mediów. • Wyjaśnia pojęcie czwartej władzy. • Wymienia zachowania etyczne w mediach elektronicznych. • Wymienienia zagrożenia i korzyści wynikające z korzystania z cyberprzestrzeni. • Wymienia najważniejsze rodzaje szkodliwych programów, które stanowią zagrożenie dla uczestników cyberprzestrzeni. • Przy pomocy nauczyciela potrafi pracować z tekstem źródłowym, materiałem audiowizualnym i innymi źródłami	• Wyjaśnia, dlaczego media są nazywane czwartą władzą. • Wymienienia i opisuje zjawiska utrudniające przepływ informacji w sieci. • Wymienia najważniejsze funkcje cyberprzestrzeni. • Zan zasady, jakie należy stosować aby uchronić się przed szkodliwym oprogramowaniem. • Odczytuje i interpretuje wyniki sondaży opinii publicznej. • Potrafi sam pracować z tekstem źródłowym, materiałem audiowizualnym i innymi źródłami	• Opisuje różne funkcje mediów. • Opisuje, jaką rolę odgrywają media we współczesnym społeczeństwie. • Opisuje wpływ mediów na zjawisko globalizacji. • Wyjaśnia, dlaczego nie należy mieszać faktów z komentarzami i opiniami.